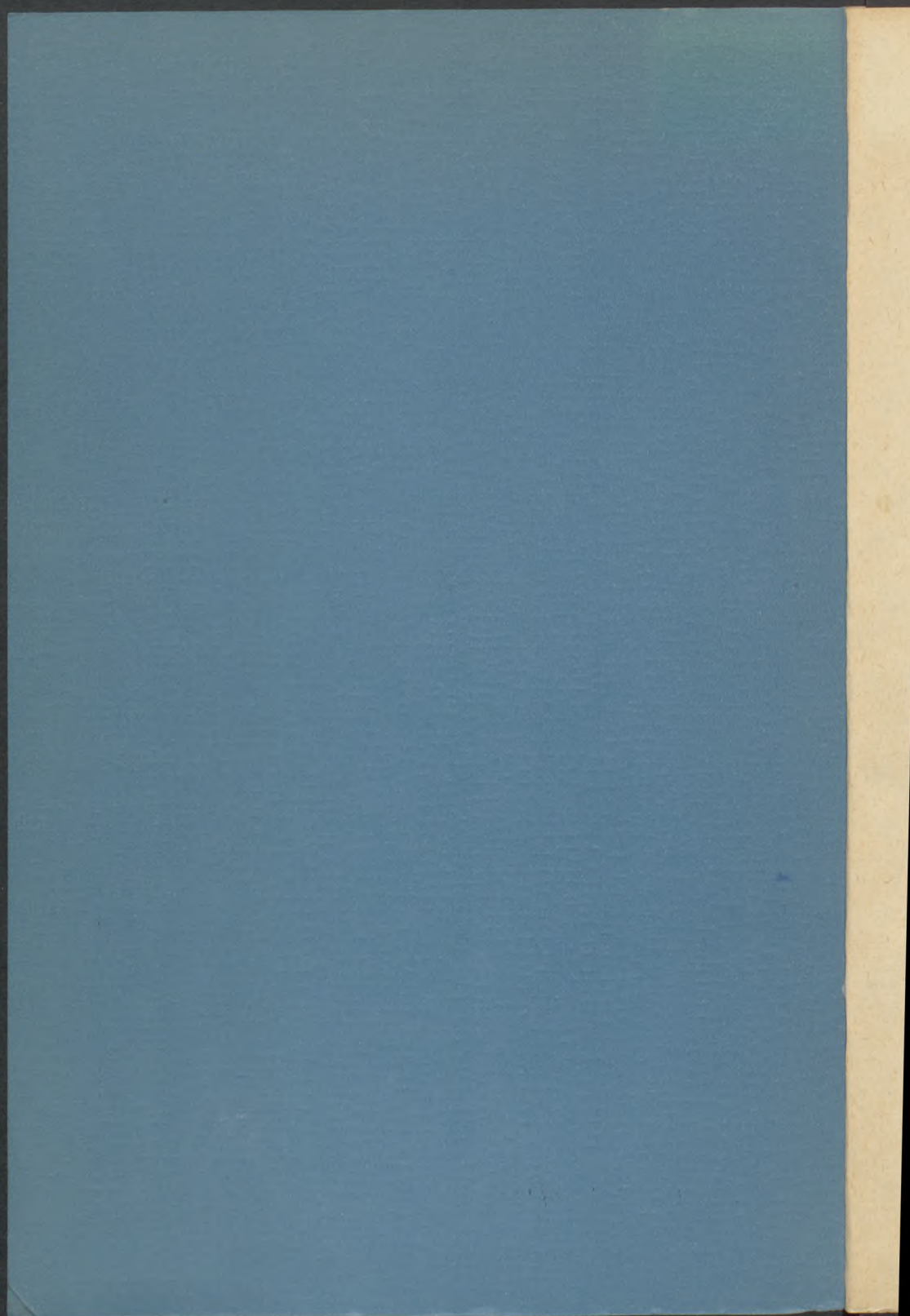

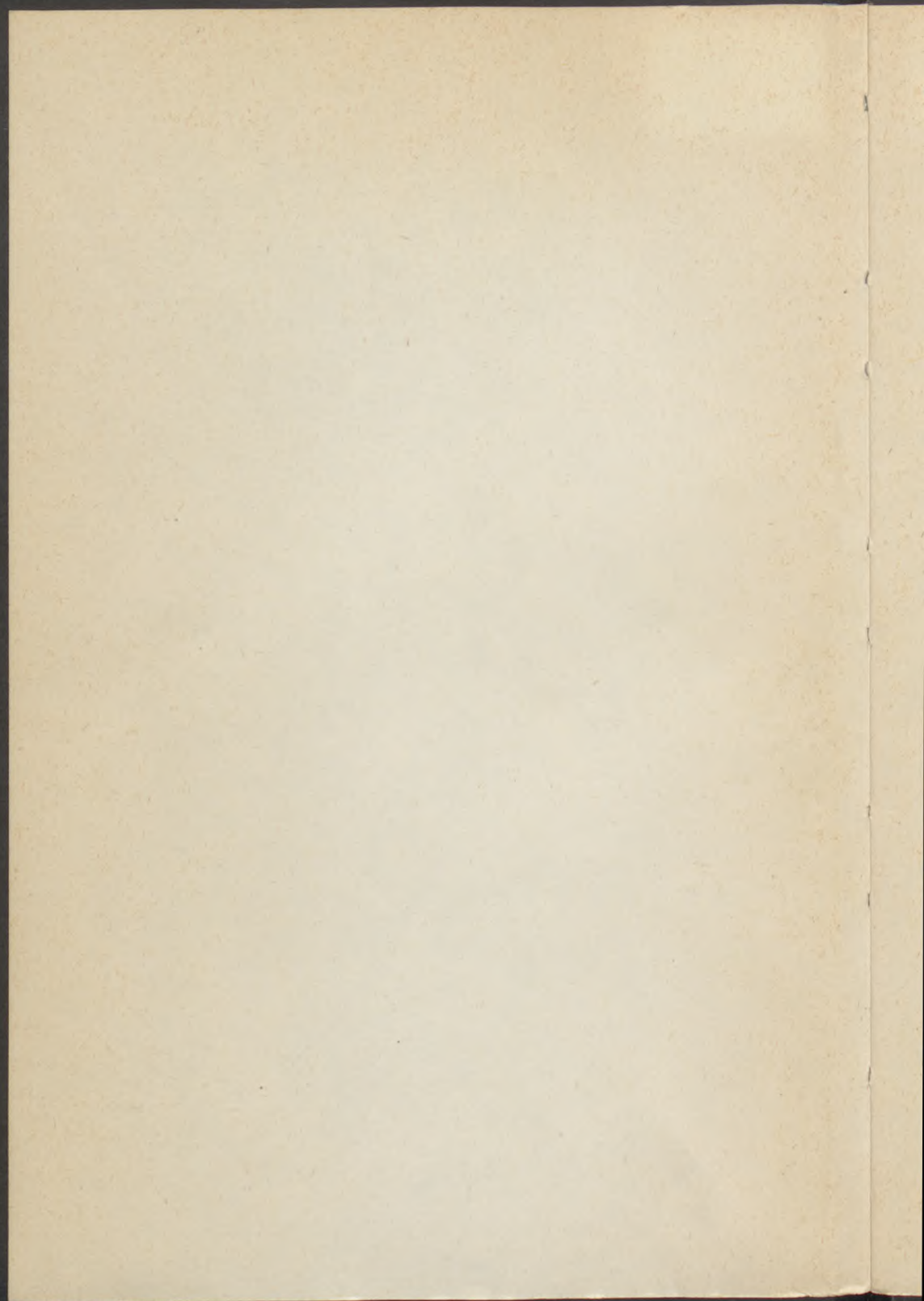
MB
101.203

KOVÁCS ISTVÁN

Véset

Szépirodalmi Könyvkiadó

KOVÁCS ISTVÁN

Véset

*Szépirodalmi Könyvkiadó
Budapest*

A KÖTETET
GINÁCS LÁSZLÓ
TERVEZTE

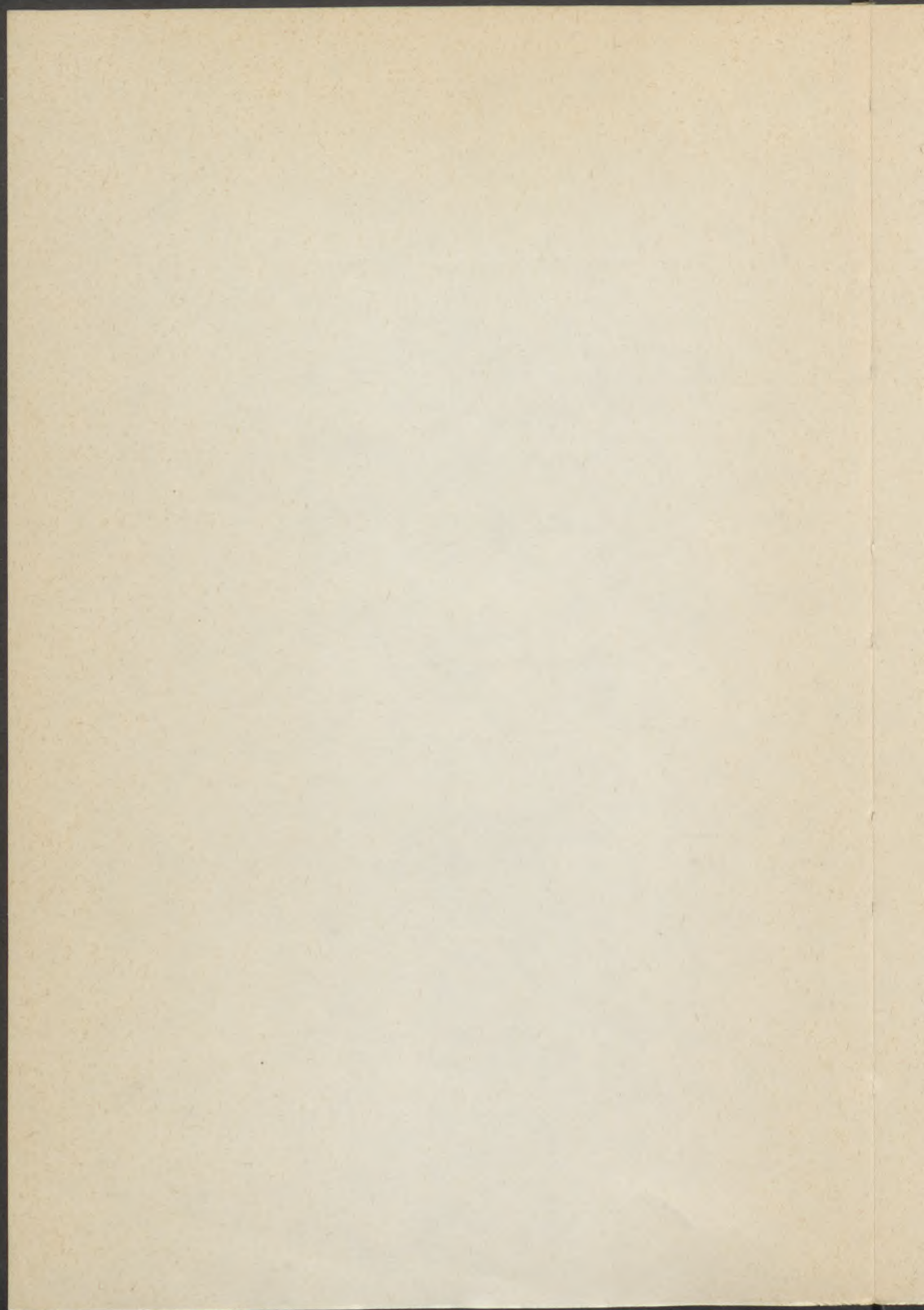
© KOVÁCS ISTVÁN, 1985

MII 101.203

1985

王本公 臣
王本公 臣
王本公 臣
王本公 臣

[...-KÉRDÉS]

Régen történt. A fotelágyon feküdt. Talán beteg. De lényegtelen a láz. Anyját nézte, aki a szőnyegrojtokat igazgatta. S mintha egy fordítva tartott messzelátón állítana –: egyre kisebbedett a látvány. A szőnyeg, a rojtok és az anyja. Nem, nem elmosódott, hanem szinte semmivé távolodott – egyre élesebben. Ő pedig nem tudott lélegzetet venni. Kérdés terpeszkedett a mellkasán. Csípőre tett kezű őrmesterként gőryedt az arcába. (Ha feszesebben áll, beleüt-közik a mennyezetbe.) A lába: „KI”; a törzse: „VAGYOK” a feje. „ÉN”. „KI VAGYOK ÉN?” Mielőtt válaszolhatott volna, elrugaszkodott tőle... És mennyezet ide, mennyezet oda, sebesen a magasba emelkedett. Vele lebegett ő is... És látta magát, ahogyan a fotelágyon fekszik és döbbszerűen figyel az anyját, aki teljesen idegennek tetszik, éppoly idegennek, amennyire ő is idegenje önmagának. Mielőtt a válaszon gondolkodhatna, újabb kérdés tipor a bordáira, s mágnesként felragadva őt, magasba emelkedik. A sorra lebebenő és lebegő kérdések mindegyikéhez hozzáta-padva látja magát..., ő..., aki ott fekszik a fotelágyon. Választ szeretne, de feleletül a kérdések egyre gyorsuló burjánzását látja csak, s hasonló ritmussal hasadozik, szaporodik ő is. Nem f o g a l m a z ó d i k, hanem szaporodik... Megváltásnak érzi, amikor kérdés- és válaszhiányok nélkül fekszik újból, és ő ő, a fotelágy fotelágy, az anyja anyja, a

mennyezet *mennyezet*. És az érthetetlen világ se dőlt össze.

Ettől kezdve zsarolója lett a *kérdés*. Zsarolója és kísértője. Kiszolgáltatódott neki. De zsarolta ő is. Nemegyszer megidézte, mint valami semleges szellemet, hogy segítségével kitépje magából magát. Kitépje és világgá kergetse. Talán azért, mert a kérdés válasz egyben. Ő így a válasz kiszolgáltatottja is. Ezáltal meg a világ is kiszolgáltatottja lett neki. Mindenki olyanná vált, mint ő. Akár ismerős, akár ismeretlen. Ő: ismeretlenje önmagának, s egyúttal: ennek az ismeretlennek ismerőse. Megszűnt a hozzá-tartozó és a semmi-közöm hozzá, megszűntek az ellentétes fogalmak, fogalom párok. A szabadságtól rab és a rabságtól szabad ember... Megszűntek népek és hazák... Mert szálnalmas és nevetséges a világ odafönt-ről – pusztulásának karneváli hangtölcséireivel és fénypamacsáival felcicomázva. Ki ölhet meg az elvillanó kérdések nyomán támadt úrben, semmiségben? Ki ölhet meg ott, ahol a kérdésre csak kérdés a válasz... Egyszerű kérdés-kérdés... Zuhanok...

ÁLMATLANSÁG

Az ablakon rács:
megfejtetlen keresztretjtvény –
a vízszintes csupa ötbetűs szó,
a függőleges csupa nyolcas.
Vagy hatalmas hálóban a ház?
és nincsen,
aki a sötétségből
fényre húzná?

Szélzúgás erjeszti
a szüreti zenét.

Tintahalrajt rebbent a lámpafény.
Huzatos itatós a függöny.

Négy óra van.
Vasárnap . . .

Szúnyog szegi be a csöndet.

A GYERMEKKOR TÜNDÖKLÉSE

Egy ponton megolvadt a lomb. Szétcsúsztak a fények évgyűrűi, mélyükön, mint égnek ásott kútban, kékesen borzongott a nap. (A reszketeg levelektől). Mert nappal volt, noha éjszaka. Én az égbolt reflektorának fényében álltam – szereptelen színészként ragyogva. A részeg katoná meg szívta cigarettáját, és köpött. Olyan ügyetlenül, mint a kisgyerek. Nem emlékszem, hogy a lövés előtt-e vagy után. Állán, mint szétloccsant tojás jégzsinórja, tündöklött a nyál. A szivárvány minden színében. Párhuzamosan a sisakszíjjal. Nem törölte le. A katona a fa alatt imbolygott – rongyos árnyékköpönyegben. Csak az arca volt csupa verőfény. Állán a gyémántcsillogású nyálcsíkkal. Lehet azonban, hogy vér csorgott a szája szegletéből. Messze állt tőlem. Lőtávolyira. És a nap is vakítóan sütött. Az álom és a gyermekkor színei pedig csalókák. Vagy én, vagy ő, vagy mindketten elvágódtunk. Kit érdekel az ébredés után.

A KÖZEL ÉS A TÁVOL

Csak most, harminchárom év, Krisztus derékbatört emberöltője után sejtem, micsoda nyomasztó titkuk volt a jegenyéknek. Nem, nem a hadakútjáról lezuhant és földbe fúródott kísértetlovasok tollforgóiról van szó, akik, ha sírmélyi vágtaiba fognak, útjainkon föltámad a szél. (Ez mondának szép –, de annak is csak messziről, akár a hősiesség vagy – még inkább – a hősi halál.) Nem is a mértanpélda rajzban valóságos, képzeletben *átfogó* jegenyeárnyékára gondolok. Nem is kiszámíthatóságra.

A fa tövében állok. Nézek, mintha fészket keresnék... Föl az égre, a kékséget boronázó ujjenyomatra. (Ki pörgetheti ilyen egykedvű biztonsággal szemfedőnket?) Ahol sudarasan szétválík a törzs, szerelmes combok szürke pompeji nászát látni. Évgyűrűző remegéseket. A telt ecset lassan imbolyog, szellemidéző nyirkorgással mázol. Varjak feketéjével fröccsenti be a felszántott földet. Csak a csonttá száradt szipirtyóág mozdulatlan... egy polip nyársra húzott karja... emberből kihúzott történelmi lázmérő: görcsbe rándult karó... Szertelen lomb-taps – szigorú lomb-éberség. Megelevenedik mindaz, amit mesének, hihetetlen históriának hiszünk. (S mert később –: mondjuk, a későbbi fél emberöltőben kiderül; a mese egy része történelem, s a történelem jelenidősen

igaz – szívesen gondolunk a kerekded mesékre.)
Hátrálunk. Visszafelé... a jegenye árnyékán...
Derékszögből a végtelenbe. Felnőttkorból az ö-
regségbe. Míg félelmeink ismét sorba nem áll-
nak.

A FÉLELEM 1 2 3 4 5 KÉPE

I

Dögcédulád, ha felmutattad,
léphetsz a szellem cirkuszába.
Széttört útjelző – keresztút.
Palatábládon dátum és név.

2

Az elkobzott fehér lapon
szavak – tagjaikra bontva:
balzsamozott halottaink –
olvadjanak csak be a csendbe.

3

Szemünkbe céltáblát színez
a kék, a zöld, a szürke s barna.
És minden dörrenés után
tizes feketül át rajtuk.

4

Mintha lenyakazott kutak
között rohannánk mindahányan.
Szemüregünkből homok pereg
az ellenünk-lyuggatott földbe.

Az élet meg az örökléttel
farkasszemezik most is, mint rég.
Kontaktlencsájük:
rézpénz.

A PINCE FÉNYKÉPEI ÉS KÉPESLAPJAI

I

Kiszáradt akvárium a pince.
Hajóládák és zsákhegyek
ablakát el nem érik.
A huzatos mélységbe
fényszeletet vág
a tört tükör.
A megvilágított porondon
kibomlik
egy összesodort fénykép,
s villantva gyermekarcot,
lábfejet,
billeg,
hintázik
a gellert kapott napsugárban.

Fényképpé préselt ingaóra –
hintázik, mint a hintaló.
Az idő – kettős görbe szablya;
múlását méri, hasogatja.
Nem billeg rajta ló, lovas,
csupán a helyben-trapp maradt;
gyermek-időnknek a talpa,
a fénykép-hinta *ingósága*.

Gyertyaláng és csillagszóró,
s a villanófénylobbanástól
napkitöréses „csendes éj”.
Belebarnulnak az arcok,
a fenyő is barna borosta.
Billen a kép –

s karácsonyunk
ünnepe szálanként hull,
le hullik.
Nem marad arany-
füstje,
korma.

2

Kikötő.

Egyetlen árbóc;
a Babel-tornya hű makettje.
Romlott napóra.
Téli tenger.
A ködön túl valami fénylik,
fénylik egy bélyeg fűrészele.
Lendül,
forog,
koronggá gyorsul:
hajtsd rá fejed,
és légy pecsétje!

Nehéz a fény s a szénpor.
Benne vércseppek meduzái.
Merülök tátott szájjal.
Tátott szájjal,
nyitott szemmel.

AZ ÉN TERÜLJ-TERÜLJ-ASZTALKÁM...

...ismét a vasabroncsba szorított kerek asztal. Az ősfatörzs-szelet. A kör közepe, ahová rendszeresen visszatérek. Jeltelen óraszámplap, amelynek repedékei a mutatók. Sugárzó sokaságuk mozdulatlanul is pontosan érzékeli az időt. Néhány áttetsző szárnyú, zöldes rovarhulla jelzi és jelöli itt-ott – különféle helyzetben – a múlást és elmúlást. Körös-körül doborkoló falevelek: mintha el akarnának szabadulni águktól, hogy halálos versenyre kelhessenek egymással. Csak a fenyők díszőrsége mozdulatlan. Hunyorogva fölnagyítom a tájat, kihúszom a csönd elmosódó vonalait. A süppedék csalánjait megízleli a szél: fortyog a zöld leves. Felkavarodik a táborok történelmi emlékezeete. Beszórva kivert fogakkal az ösvény. Aranylőgyöngykeverékkel tömve a száj. Odébb a nyugalom kék csillagocskája. Rajta görnyeteg dongó... Mi is történt azóta? Legfeljebb annyi, hogy engemet is ért egy s más. Köztük: néhány körülhatárolható kellemetlenség. A határon. A határon innen és túl. Külsőleg nem maradt nyoma. Alaptermészetem szerint meg amúgyis otthonülő vagyok. Mondják, hogy az érszűkült lélek nem távolítható el olyan egyszerűen, mint a kéz vagy a láb. Amit aztán elégetnek. A lélek elüszkösödik – a közhely szerint. Tény, hogy nem járok mankóval vagy kedvezményes kocsin. De még nem vet tüzet a szám. S a mosolygás boxpárbaja előtt nem kell lélekvédőt bekapnom.

Legfeljebb kerülök néhány embert, családi kört, közhivatalt. Az időtlenség asztalától, a levelek végtelen mozgásán át nézve, eltökéltségem származik. Mert lényegtelen. Mint minden, ami velünk történik.

ÜVÖLTÉS

Van úgy, hogy üvöltenek. Ember az emberrel. Szűküül a szem és tágul a száj. Egymás metszetében nézve őket: fekete buborék a habzó kajütblak előterében. Elhatárolódik az *emitt* és az *amott*. Egységüket veszítik az ellentétek. Felkapnak – elejtenek. Mintha kerek ablakain gurulna a hajó. A parttalan üvöltés tárogó körein. Amelyeket becsap a víz. Amelyek víznyelők. Gyűjtik a nyálat. Nem haboznak: habzanak. (Mint evezők nyomán a tenger. Gályapadon a tüdő. A lélek árnyékában. Annak idején.) A *Rejtelmes sziget* felfedezése óta rendelkezem „ama” belső látással. Szeretnék annyira magam lenni, hogy ne üvölthessenek velem. Rámvicso-rit az elképzelt fogak mentén betört ablak. Arcon csap cseppfolyós nyelve. (A kivághatatlan.) Nyála elemezhetetlen – ellep. Elég-e elégtételnek a tudat; hogy a levegő fönt-tartja az embert? Fenntartja? Vagy föltartja? *Föltartja*. Ha például inkább megfulladna, mintsemhogy egy lélegzetet vegyen a habzósájúakkal – de az *üvöltő(zés)től* felkavart levegő ijedtében mégis a tüdejébe bújjik. Így lehet életető a menhely.

NYÁR

Múlóban ez a nyár is.
Elszirénáznak a percek.
S mi vastapsolunk a szúnyogoknak,
kapkodunk,
önmagunk lapockáját lapogatjuk,
mint baráti találkozón a másikunkét.
A nagy tervek ezen a nyáron is
a „majd-holnap-holnap-majd”
csatornapatkányai lettek:
idegeinkben végigsurrannak éjszakánként.
A reménységes víz?
akár egy éve . . .
csak olyanabb!
de tisztább, mint jövőre.
Hullámai előhívatlanul rongyolják az eget,
fürdőzők felfújható mellszobrait dobálják:
szájukban halcsontváz-doromb
szűri a csöndet.
A lombtalan lugasokban
laterna magikás a tánc.
A kidöntött fák helyén
sírkő, szobor . . .
A kidöntött fák helyén
mi állunk.
Ásításunk odvába
szorgos harkály fészkel:
agyunkba vájja várát.
Ritmikus vacogással
bámulunk beléje.
Napszűrásos fecskék

zavarodnak meg sóhajainktól:
szüntelen előttünk cikáznak,
keresve tehetetlenségünk igazolását,
kapdosva perceinket.

SIRATÓ

Írni kellene! Valami újat! – visszhangzik a pályaudvari figyelmeztetés. Tulajdonképpen nem is arról, ami most újság; hogy a szomszédom felakasztotta magát – tizenhat évesen. Öt nap múlva találtak rá. Kirándulók, akik a nyár szélén egyensúlyozó nap bűnbánó „O”-ja felé kapaszkodtak, s hirtelen meglátták. Őt, a vörös számlapra függesztett felkiáltójelet. Öt nap telt el, míg hozzám ért a hír; így megkészt a pillanat, amely a halál fekete villanásával lelkünkre bélyeget sűt, s a tányér kalodájába hajtja homlokunkat. Énbennem Ő már fel is támadt. A halál –: ellobbant örökkévalóság, és agyunkat vesszőző olajág a híre. Az utolsó vacsora asztalához érve. . . – várjuk, hogy megcsókoljanak.

TÉRELVÁLASZTÁS

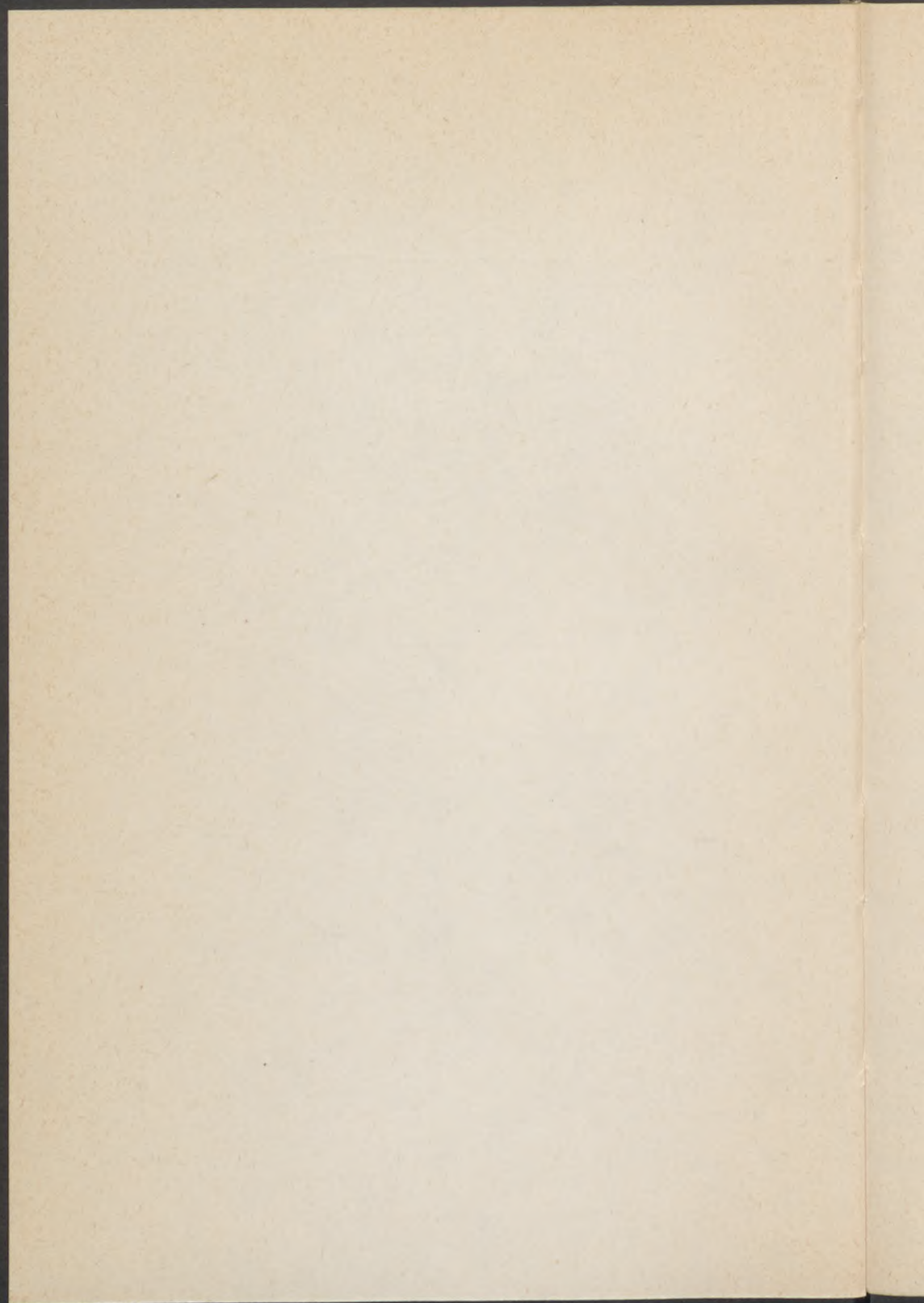
Becsuktam a szobaajtót. Hogy dolgozni tudjak!
Mert zavart a gyermek. (A leányka – helyesbíté-
nék itt-ott.) Nemrég múlt tizennégy hónapos.
Hallottam, hogy az előtérben tobolyog. Majd
megáll. Közel az ajtóhoz. Egészen közel. Engem
keres. Érez. Nadrágjának piros, ingecskéjének
kék színe mozaikosan átszüremkedett a katedrál-
üvegen. Rátapasztotta arcát. Két, üveget átol-
vasztó szemet látok. És tehet-e bármit is az
ember, ha ily nyilvánvalóan figyeli az Isten?

SZÉL A FÚJ

Szél a fúj – ismételteti a kislányom élete első mondatát és magát biztatva bólogat. Fúj a szél – nyelvel a marti lapu. A vízzel szembe fúj a szél... s folyam, folyó, patak, mintha állna. A víz mozdulatlan: hullámai leomló sátrak. Úgy maradtak, akár a messzi hegyvonulat, Isten összegyűrt és elhajított csöndje. *Szél a fúj*. Koronátlan platánok kérgével kitapétázva az ég megroggyant kupolája. A szél színe vedlő ezüst. A mennybolt hárttyákká foszladozik, s angyalszárnypihés muszlinkendőként lebeg, hömpölyög le ránk. Megborzongat „az élet árama”. *Szél a fúj*. Rongyolja síremlék, szögesdrót, contergan-bébis rakétaszárny s az ember égnek meredő hajaszála. Megszaggatva a szél: feltámadt gyászunk. Háta szíjakká hasogatva. Elnyeri színét és sokkoló áramát a létnek. Eltorzult májusfákra – az idő hulláját pörgető, égnek emelt küllőkre gabalyodik. Röpíti ördög szekerét. Fújtat. Fúj korbácsosan. *Szél a fúj*. Fúj a szél – nyelvel a marti lapu. A vízzel szembe fúj a szél... És szót érteni tanul a gyermek...

飲水 飲水 飲水 飲水

—————

ÉNEKÓRATÖREDÉKEK

(több képben és osztályban)

I. kép (osztály)

...a szolmizáló kéz pantomimja
a tábla vonalas csöndje előtt ...

II. kép (osztály)

...június –
kényakkendő vizsga:
a kerekülő ajkakban a hangjegy –
szárástól bekapott cseresznyeszem ...

III. kép (osztály)

...az ablakkeret-térben
szélnek ernyedttirálysikliása,
sikoltása
le a vízszintezett hangig ...

IV. kép (osztály)

...befogott füllel
karmesteri pálca után tátozó halraj
a kórus...

V. kép (osztály)

...a hirtelen tanult és megértett Himnusz...

KÁRTYAKIRÁLYSÁG

Szamosközy István
„történeti töredékeinek” olvasásakor

Légrobbanásoktól repedezett
az őszi napfénnel
kikent égbolt.
Sületlen lélegzet-kenyér a világ.
Beléje kovászosodik az ember:
Tudja-e,
 ha a foszló fényképből kilép,
 mi várja?

Kártyakivetés,
 kártyavár . . .
A szemmel vert vér szobra:
kerti karosszék,
 fehér áram.
Feszít benne a cserebere-fogadom király –
csuklóig rozsdásodva
a kézmosóedénybe . . .
Mögötte lombtalan fűz:
vessző-torzonborz törpe –
 árnyék-negatív . . .

(A nagyság a földön,
a földben.)
 Fehér áram
és kerti karosszék:
szobra a megromlott vérnek.
Kártyavártervek,
 kártyavár.

Feszít benne a cserebere-fogadom király –
csuklóig rozsdásodva
a béklyós parolákba . . .
Tudja-e,
 ha a foszló fényképből kilép,
 mi várja?

Kártyaváráblak –
 kalodaráma.
Feszít benne a cserebere-fogadom király . . .
Hideglelős a fogsora.
Besárgult szemén
 három fekete pikkely,
nap-öklendő persely a mosolya.
Lélegzete: tapsot,
 éljenzést
 belepő moha.

Országa –
 kártyavár.
Feszít benne
 magát derékig
 magába nyelve
a cserebere-fogadom király.

SZALÁRDY JÁNOS
SIRALMAS MAGYAR KRÓNIKÁJÁNAK
KULCSSZAVAI

jó kedv
szeretet
meglett békesség
napenyészet
fenyíték-félelem
megátalkodás
siralmas példa
tudatlan vitézkedés
magyaros magyarkodás
fejetlen lábság
sűrű lövések
nyakaztatások
tartozó hűség
fejeknek
nyúzton-nyúzattatása
annyi pogányság
gyermekség
ifjúság
asszonyrend rabsága
kegyetlen vásár
házaknak pernyéit
mint polyvázó havat a szélvész

HARCMODOR

Akinek halottja van,
belegörnyed a földbe,
belélegzi a füstöt . . .
Akinek története,
(elevenekkel és holtakkal) él.
Akinek halottai élnek,
a holtakkal mi dolga? –
történelme az élet:
töltött puskacső,
s benne rózsá:
időzített örökmécses . . .

ÁDÁM ELSŐ FÖLDI NAPJA

I. Gy. temetésére

Háttal a fénynek,
mint akit
a lávafolyam partjáig kergetett a pallos,
de angyalával szembenézett.

Ki érti,
ha rápirít a hajnal?
Váltságdíjat
markába-égett halpénzdarabbal,
kézfogással fizet
Ördögnek
az Angyal.

A csönd maszkja a mutogatás.

Ahol lecsapolhatatlan a lélek,
észrevétlen a forrás,
s jelkép
a név:
egy élet.

Bomló hálóban a Koponyák Hegye.
Hurkain döglegyek,
pillangók.

Eredj!

1983. április 22.

DSIDA JENŐNEK

Álmok: hajnali lehellet –
bepárasul a víznek tükre,
szemrebegésed törölgesse,
míg be nem vonja az ég ezüstje.

Távol tóparti harangok:
ősz esőktől rozsdás fűzfák.
Bronzba avarodó hangok
temetik be a csönd hattyúját.

VALLOMÁS

Borbáth Károlynak

Tizenhárom éve jártam ott először,
s láttam múlhatatlan gyászú templomát.
Udvarán szarkofág állott: néma bölcső –
a csönd vetett benne fekhelyül mohát.

Lassan körbejártam, mint késő napóra,
ezer ember álmát, vak szemfedelét,
s szellemük leplébe őket begyolcsoztam –
sírghalázóiknak kísérteteként.

Majd a Fejedelmi Iskolába mentem,
amelynek könyvtáros szentje fogadott.
A történelem volt nyomasztó keresztje.
Olyannyira, hogy már két éve halott.

A nap, hol nem szőlőt, sírköveket érlett,
a professzorok megroppant hantjait...
A temetős dombot vele jártam még be...
S vele böngészem a neveket ma is.

És vacsoráztunk a régi épületben.
Kenyeret, vizet, mit századokon át
a hű diákok s a jó tanárok ettek...
És közénk ültettük Kőrösi Csomát.

A hosszú lócákon mennyien szorongtunk.
Meg se jegyezhettem mindenki nevét.
Mind, kit ellátott a Fejedelmi Fundus:
Barabás, Bod Péter, Báróczy, Kemény...

Láttam Vajna Antalt s Incze Dánielt is,
tetőtelen álmuk romjai között,
ahogy a krónikás pernyék alól mentik,
amibe a lándzsa-láng beletörött.

Szekrények alkotta könyves cella mélyén
folytattuk. Vigyázott fönn Apáczai.
Bár szuronnyal döfték keresztül a képét.
De megszokhatta már, mint a társai . . .

Szemüvegedet vedd le és töröld meg.
Nehogy az arcodba tapossák, ha majd . . .
És ne hagyj itt minket, kérünk, mindörökre –
a Te kálváriád nem őrzik falak.

Te maga-felejtő sorsunk halk tudója,
akit halálba számúztek. De vagy!
Fejedelmünknek is légy tanácsadója;
és mondjál el néki mindent, mi igaz.

1982. május 20–25.

A VERS SZÜLETÉSE

Réz Pálnak

I

Életünk álmai?
állomásai?
A vers
szellemvonatként
suhan át rajtunk,
láthatatlan roncsol,
mint a narkotikus álom...
valamit újra meg újra kitép,
elragad belőlünk,
hogyan szétszórjon...
miért?
kinek?

2

Egyhelyben,
de nem helyben topogva...
Ki hunyt,
befelé nyílt:
időtlen szemmel...
magunk
magunkon át
magunkból
önmagunkba:
m a g u n k k á
magunkat.

Ne zavarjátok,
aki boldog.

– a fogyó hold fénye élesebb a teltnél –

Fáradtan integetünk,
mint szülés után,
a halál tejüvegén túlra.

apró betűkkel írt sorok

Balassa Péternek

Képeslapot írok, annyiszor ugyanonnan – (hegy, várrom, balra kastély, virágok, sövény, a tölgylombon villanydúc-csigák, lennebb homlokba csapódó tatárnyílvevessző: útjelzőtábla.) Írom, ki tudja, hányadszor ugyanazt. Hogy jól vagyok, remélem, ti is, és biztosan találkozunk... az összetéveszthető végvárromokon... vagy a nap határfolyón átvetett őrizetlen pontonán... innen és túl, a nagy hetivásáron – bőrünkbe kifosztottan, térdepelve a lacikonyha egytapsijától távol. (Ahol minket is kinyújthatnak, kiporciózhatnak. És mindenkit, aki más-hogyan beszél. Mintha éppenséggel nyelvünk, teremítő másságunk lenne a tornyosuló zűrzavar oka, a szavainkban tetten érhető bábeli bűn.) Beszélgetünk, álomszerűen, kihallgatatlanul; félcédulákra írva dadogásainkat, hogy jól vagyunk, remélem, ti is, és biztosan találkozunk... És az átizzadt tőmondatokat megégetjük, és hamvukat a sós tengerbe szórjuk... Hallgatásunkat is szavaink nyomán... Okuljanak belőle a pusztuló bálnák, gyilkos kardhalak, a megalázottság feltűzhető medúzacsillagai, az éhes emberiség megmentésére szánt alga algák... S az oktan fuldokló is megnyugodjék, és izma- it a hullámozó mélység fölött békésen elernyesz- sze.

1984. január 7.

SZOBOR-TRIPTICHON SZERVÁTIUSZ TIBOR MŰTERMÉBEN

I

Élet-bálványsor

A kezdet: megvilágosodás – a megvilágosodás: eredendő bűn . . . Fénnyel faragott eperfarönk – tartósítja a kézmeleg élet: fejkendő Madonna a Húsvét-szigetek pogány szobrai között . . . Fénnyel faragott eperfarönk: öröklétre piramisolt fáraófeleség a homokkal kockává csiszolt sötétben . . . Fénnyel faragott eperfarönk: sztyeppék sírhalmain vigyázó kunbabák szögeznek az éjszaka est-küszöbére a holdat . . . Arcok. Egy és ugyanazon emberarc – szemek letakart tükrében sorjázó arcvonások. A szerelem örökkévalóság-sejtelem-arca. A magzatát oltalmazó édesanya életfa-arca. Fiát az időszámítás keresztjéig kísérő istenanya arca. A középkori szent lángszempillákkal hunyorgó glóriaabroncs-arca. A forradalmak géniuszának álomálarcos arca. A háborúban eltűnt férjéért sírokat feltúró hitves megistenült vakondok-arca. A huszadik század megégetett, kitépett fogú piéta-arca – szögesdróttal fésült hajkoszorúban . . . A megnémult idő zene-arca. A túlvilág búzametszetű szemével néz reánk az élet. Az élet búzametszetű szemével nézünk a túlvilágba. Arcunk – kezdetek élével kifaragott napkorong. Kelünk a szemhatár mögött és mögötte a szemhatárnak nyugszunk . . . A kihülés: élet-éltető áramlás – túlról nézve. A felmelegedés: halál-éltető dermedés – a túlontúlról nézve. Életnek életével éljél. . .

Kolozsvári Krisztus

A döbbenet – rögeivel kitöltheti az ember szívét, csöndjével bezúzhatja a dobhártyát, maró savával megvakíthatja a sötétben tapogató ujjbegyet. Pillanatai, percei, órái, napjai, évei, évtizedei eláraszthatják a szülővárost: a házakat, iskolákat, templomtornyokat, dombok háromszögellési pontjait, kilátóit és az Ararát hegyére menekültek tanyáját. A múlt és a jövőndő, az idő és az időtlenség egyéni és közösségi döbbenete – jelenidőnkben, jelenlétünkben. Egy többszörösen újraépült házban. Templomcsarnok-múteremben. Kolozsvári Krisztus a mész-kőtéglákból emelt fehér fal előtt. Az idő és a tér kiterített kártyalapjai – az örökkévalóság megfejthetetlen rácsrajzolata előtt. Mindegyik elvetett kockára, egymáson épülő lapra más és más jel kínálkozik. Hányat ismerhetünk meg belőlük? Mennyi vár megfejtésre? Mintha száz- és százezer ujjlenyomat érdesítené Krisztus hátterét, a feltámadásra váró leplet. Sírátófalunkat. Száz- és százezer mutató- és gyűrűsujj a halál mészcockáiban. Száz- és százezer megdermedt szemefehérje a haláltábor fehér csempéin. Mondjuk: Treblinkában. (Korlátlan a választék!) Ahol a fürdőnek álcázott siralomcsarnokban megszámlálhatatlan lelket zsúfoltak össze. S hogy minden lélegzetvételnyi helyet kihasználjanak, az emberfejekkel kirakott tömeg tetejébe gyermekeket préseltek. A Biblia kisdedeit. Aztán bekapcsolták a motorokat. Még elavult módon; kipufogó gázzal öltek. Azóta

szennyezett a víz és olthatatlan a szomj. Azóta parancsolja a felebaráti szeretet, hogy vegyük számba, tartsuk számon gyilkosainkat. A rögtönzőket, akiket sürget az idő. Akik idő hiányában nem tudnak olyan álszentül békés helyzetet teremteni, hogy a „nemkívánatos elemek” – emberek, családok, közösségek – létüknek önkezüikkel vessenek véget. Így vagy úgy, de fölszámolják önmagukat, vagyis: *fölszámolóddjanak*. Ehhez – alapfeltételként – el kell tippolni még a szentjánosbogárnyi reményt is, ki kell siklatni az évszakokat, rács mögé kell dugni a napot. Ehhez – alapfeltételként – idő kell, amazonaszi idő... , és hordaléka: a türelem. Az *idővel-emberáldozók* mindenki másét felülmúló sátáni önbizalma és pontos, a rögtönzők sikerein alapuló ravaszdi számvetés, és persze gyomor: sajátságosan emésztő hajlam kitenyésztése. Ez is percre készséget feltételez, mégha évekig, évtizedekig kell is várni. Percre kész cselekvő kivárást. És lehetőséget. Tetteret. Országos, földrésznyi, világtájolt arénát. Tétlenül vak és tettekre készen elvakult nézősegreggel. A rögtönző gyilkosok és az *idővel-emberáldozók* örök biztatója, szemforgató drukker: a *Közöny*. Azoknak, akik Treblinkában öltek, mindenük volt, csak idejük nem. Eszeveszetten, percnyi pihenés nélkül gyilkoltak. Önként és kéjjel. De ezt a kéjt az *idővel-emberáldozók* tudják csak igazán kiélvezni. Van rá idejük, hisz embertelenül hosszú „előjáték” vezet kiszemelt áldozatuk feláldozásához, feláldozódásához. A rögtönző gyilkosokat sürgette az idő, az egyre sűrűbben érkező és mind hosszabb vagonsor. A rögtönző gyilkos tudta, hogy öl. Az

idővel-emberáldozó úgy tesz, mintha semmi köze se lenne, például a vonatsínen szétdarabolt, a tízeemeletes ház tövében fekvő, a gáztűzhely csapjait megnyitó, nyakába kötelet vető áldozatához. Az *idővel-emberáldozó* tulajdonképpen csak akkor leplezi le magát, amikor lemond – többnyire – távirányított ritusáról, amikor türelmét veszíti, mert valamilyen oknál fogva őt is sűrgeti az idő. Áldozatjelöltje meg az istennek se akar áldozat lenni. Áldozatként is élni akar. Még a legnagyobb reménytelenségben is reménykedni mer. Vagy talán, mert van batorsága felfedezni *idővel-emberáldozója* komolykodó maszkjában a rögtönző gyilkos vigyori ábrázatát, szembe fordul vele... (Mint az a treblinkai fogoly, aki a halála előtti pillanatban kést vágott rögtönző gyilkosába.) Az *idővel-emberáldozó* ilyenkor nem tehet mást, mint bőrtönbe csuk, ahol – az udvar hullafoltos szegletén kívül – immáron egy bármikor átalakítható fürdőcsarnok is van. A börtön azonban, ameddig börtön, mégiscsak élet, kegyelmi állapot, a halál elnapolása. Ezért csak a végszükség szorítójában szabad nyitjához (vagyis zárjához) folyamodni. Mert roppant veszélyes. Az *idővel-emberáldozó* ugyanis türelmét és időérékét veszítve könnyen rögtönző gyilkossá válhat, s ezután már nem nehéz leleplezni, hogy valójában is az. Mert az *idővel-emberáldozó* fejét csóválja, szemét forgatja, részvétet nyilvánít, mossa kezeit. Csak magában örvend, adminisztrál. Tudja: türelem halált terem. A rögtönző gyilkos becsukta a fürdőcsarnok falába épített csapóajtókat, mint kezdeteknél a vagonokéit. A rögtönző gyilkos szívesen szemlélte volna a

fürdőben füstbe fulladók halálát. A puskalövés nyomán elvágódó, lapáttal péppé vert fejű, csizmasarokkal széttiport torkú, bikacsökkel agyonvert áldozatok látványát már unta. Szeretne volna látni, hogyan öl, az élet terét miként tölti ki a füst, amit gyermekkorában oly szívesen szippantott be az automobil után szaladva. De a júdásablakon át se látott semmit. Mindent eltakart a sötét, de nem a halál fölött gomolygó füsté, hanem egy test sötétje. A fémlemezekből, fémszálakból, fémkönnyeiből összeforrasztott Krisztusé. Amikor kinyitották a falnagyságú csapóajtókat, hogy a holtakat a buldózerekkel vájt sáncokba dobálják és leöntsék mésszel vagy elégessék, a csempe-szemektől villogó csarnokban csak Krisztust látni. Mint ha minden porcikája egy-egy megszenesedett emberi lélek volna: egymáshoz és egymásba égve, torzulva, dermedve, inasodva, simulva, csavarodva, csontosulva, görnyedve, olvadva, csordulva, görcsösülve, tapadva, horgadva, tekeredve –: *lényegülve* . . . Mint tömegsírban az ember, mint elemésztett könyvtárakban, képtárakban, levéltárakban, iskolákban, templomokban a pernyévé lett szellem. Kolozsvári Krisztus a történelem élő és legyilkolt áldozataiból teremtdőtt. Minden volt-van-és-lesz megnyomított életből és igaztalan halálból. Ezért ne képzeljetelek mögé keresztet. Nem tud föltámadni. Élő halott. Nézzétek arcát. Behunyt szemmel szemléljétek. Míg a korona alatt, a sáncok mélyéből szemetek föl nem izzik.

Szívedre boronafogakkal kivert csikorgó henger gördült. Átütötte a kintornás halál verkli-tüskéje. Át, mint Krisztus kinyíló öklét a sorozatban kovácsolt szög, vagy szájtáti atomrobaj teremtésünk esetlen emlékezetét, a csöndet. A megalázó ország és a honvágyadban újrateremtett haza senkiföldjén állunk, általad gazdagon, s „tele bőröndöddel” megraboltan. A védtelesség mészakótlóján imbolygó Ω : a Próféta kihűlt ekhós szekere távolodik... , por vagy porhó kavargó nyomán. Visz valakit. Utolsó szónak. Lejegyezhetetlen visszhangunknak. Seholy egy fatörzs, fűtorzsa, feszületcsont a múlt magasfeszültségű drótjaival bevonalmazott tájon, a tehetetlenség kottalapján. Mibe kapaszkodjék vajon az ember, ha öngyilkos hangjegy lehet csak megüszkösödött ökle, s úgy csügged alá az égen, hogy nem tudni: pokolra, mennybe jut-e. Egy elmeszesedett hang az emberiség duhajul rothadó lélegzetében. Kibontva belőle koponyád. Vonalaiban és szellemében hűséges arcodat – nem valami miatt, hanem valakiért – remegő kéz érintgette mészakőbe. Oltalmazó mozdulatait elnyelte szemed mélyének odaátja: az űrt is átütő kettős kráter. A megalázó és az álmaidban teremtett világ világának senkiföldjén állunk. Lehajtott fejjel...

A FEKETE KÖNYVET

Az ismeretlen tűzvéskébe nyúlni
ki merészel közülünk? S ki merészel
a csukott könyv leveles sűrűjében,
ki mer kutatni?

(Pilinszky János: Introitusz)

A fekete könyvet,
ahol név és keresztnév
a szemfehérjék ravatalán.

A fekete könyvet,
ahol a számozatlan oldal
ezrek halotti maszkja,
szemfedője.

A fekete könyvet,
ha felnyitod,
nyaklánc
(és) málló bankjegy
 (és) érckereszt
 (és) megtért levelezőlap
 (és) érdemrend-igazolvány
 (és) széthasadt családi fénykép
 (és) tört borotvapenge
 (és) ...
 (és) ...

hull ki lapjai közül
az urnaként
összedrótozott kezekbe ...

A fekete könyvet,
ahol most és halálunk óráján
véres fűrészporral tömve
az életre éhes száj.

JEL

J:
JEL::
JELEK:::
JEL JEL::::
JEL JEL:::::
JEL JEL:::::
JEL JEL:::::
JEL JEL:::::
JEL JEL:::::
P e n é s z e s :::::
FELHŐ-PÓKHÁLÓ LENG :::::
magányos túseprű - :::::
f e n y ő f á n :::::

S
E

É
G

S
E

F
Ö
L
D

S
E

A
N
G
Y
A
L

1710 1/2 1710 1/2
1710 1/2 1710 1/2
1710 1/2 1710 1/2
1710 1/2 1710 1/2

VÉSET EGY BÁBELI ÓVÓHELYEN

Ha nem teremtem,
töredelem
a NYELV.

PÁRIZS, EZERKILENC SZÁZHETVENEGY

A hiúság dióbelének én is utána másztam:
Írjak verset! – ha már Párizsban vagyok,
A vers alá *dőlt betűkkel*: hogy *Párizs, ezerkilencszáz-*
Hetvenegy, s jelezsek *hónapot, napot*.

Ady szállodájában laktam. Szokás megírni ezt is.
És tizenhat frankba került a szobám.
Kezemben tollal, füzetrel – (otthon Isten ments
e póztól!) –
A Luxembourg-kertben ültem délután.

Izzadt a papírlap – számárfület mutatott a vers.
Egy szanszkrit szót ízlelgettem álmosan:
Rám... Rám... Odébb szökőkút-parókát tupirozott
a szél,
És törtfény-rizsporról szórta arcomat.

Aludtam: Álom-nemes... S fölmutatott fejem
kiáltott...
Vádlottak padja volt talán padom...?
Vagy vérpad...? Szégyenpad...? Egy széthullott
szerelvény fapadja...
Nem szabad semmit tudnom s mondanom.

Csak motyogni motyoghatok magamban. Gyors
pártfogóként
Egy öregasszony ült mellém hamar.
Istenről beszélt s magáról is – zavartan, össze-vissza,
Nem tudom, lengyel volt, cseh tán vagy magyar?

„Vigyzó szemetek...” – az intelmet úgy-ahogy
megfogadtam...

És idevetődtem, hogy tudjam azt;
A *Notre-Dame*-hoz nyúlni ősbűn, de vannak *városok*,
Amelyeket lerombolni bárkinek szabad.

NAPKORSZAK

Kelnek darázshadai a napnak.

TÓ - VERŐFÉNYBEN

Mint a méz

már-már elcsorran a nap.

A bárányfelhő mozdulatlan ikrás.

Gyűrött lepedő az ég alatt.

A

túlsó partról hegy hemperedik rá.

ZÖLD METSZET - KÉK HÁTTÉR BEN

A lomb-habos fák közül
égbe hasít egy-egy fenyő –
örökzöld gótika.
Távolról:
burjánzó májusi templom az erdő.
Imádkozhatsz benne.
Sóhajod nem nyeli el
a levél-zsindelyek össze-visszasága.
Aki mást gondol erről,
akár hátat is fordíthat.
Várja meg az átmeneti időt
vagy a mindent egybemosó éjszakát.

A HAL JELKÉPE

Mint a jelképes hal szíve,
amely bensőségesen dobogott
a mosogató hullámlapjára kapart
halbelsőségben,
s onnan kitépve
ijesztőn
a tenyér életvonalán,
a szemétkosárban
– levágott körmünkön,
kisamponozott hajszálainkon –
meg már végképp idegesítőn . . .
Mert közben Szentestére készül az ember,
s nem hiszi,
hogy mindehhez köze lenne.

HOROSZKÓP

I

A nyakban hordható
születésnap
mérleg,
oroszlán:
egytársak.

2

A mérleg egyik serpenyőjében
oroszlán,
a másikban
átharapott nyak:

3

Az oroszlán nyakában mérleg:
fullasztó béke.

TÖREDÉKEK

*
* *

A gyermekkor túfogsorú emlékezete –
erdős láthatár,
kerekerdő:
varrata földnek és az égnek.

*
* *

Amíg a hasbeszélés tart,
álmunkban hánytató szakállt
ereszt a gyomor.

*
* *

Merített
égbolton
a teremtés
vándorló
vérző
vízjele.

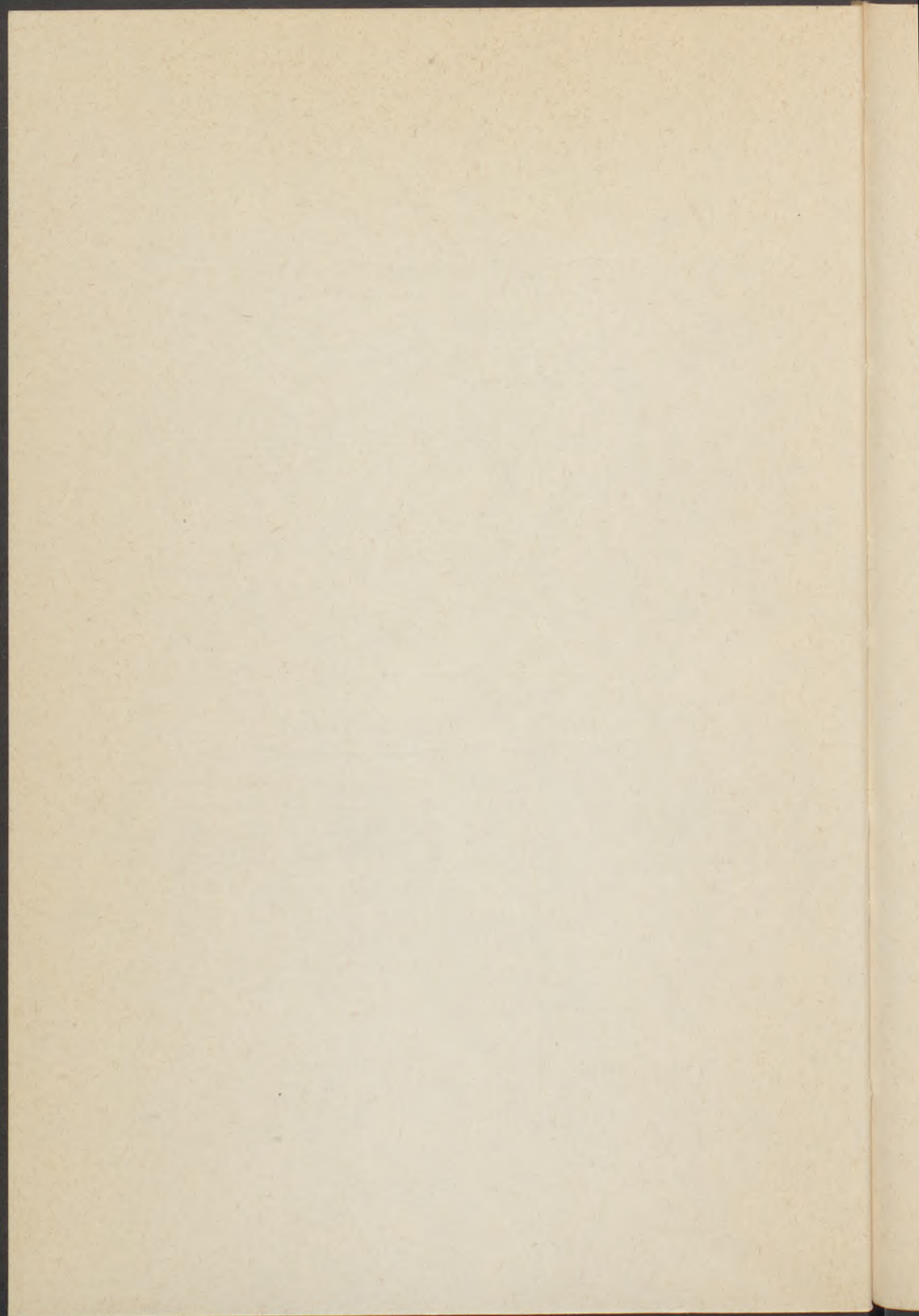
*
* *

Haldokló szendvics-emberek
törzsein csendrendelet-plakát:
a körözött pont-pont vesszőcske csendje.

*
* *

Akár a panaszfalra hullajtott könny.

世宗憲皇帝
御製
金瓶梅
詞話
卷之
一百一十五

A VÉGCÉL MESÉJE

Úgy tetszett, hogy a síkság bizonyos szakaszán nehezebben tudunk kocsival átkelni, mint a hosszasan emelkedő majd alábukó hegyszoroson. Az árvíz elvitte az út tekintélyes részét. Csak az árok maradt épen, amely az úttal és a folyóval párhuzamosan kanyargott. Benne gyalogolhattunk tovább. Libasorban haladtunk, abban a sorrendben, ahogy a „sáncba” ereszkedtünk. Helyünket tehát nem váltogathattuk, így elvesztettük az egyenlőség illúzióját. Az első az első volt közülünk, a másodikunk a középső, a harmadikunk pedig az utolsó. A középső miatt vissza se fordulhattunk, hiszen az ő helyzetén ez mit se változtatott volna. Egyforma, majdhogynem katonás léptekkel tapostuk az árokban megrekedt vizet. Utunk egyszerre volt árok, vizesárok, lövészárók, temetőárok. A végkifejletnek ez a lehetősége nem zavart minket, ameddig magunk mellett éreztük az elmosódó országutat, a még *eldöntetlen* mérföldköveket. Mentünk hát fölemelt fejjel és nyomtalanul. Egy idő után eltűnedezték a távolságjelzők. Ezt követően útérzetünk is megszűnt. Az árok és a folyó képezték a végtelen teret. Meg a lassan-lassan partig nyurguló majd a folyóvízbe csapódó árnyékunk . . . Előbb a fejünket nyelte el, aztán a törzsünket . . . Sötét, magatehetetlen tótágasunknak végül térdéig ért a víz. Amikor árnyékpórusaink se jutottak levegőhöz, kettősségünk fekete fele szökőárként vágódott a felszín fölé. A folyóban ettől kezdve, lép-

teink üteméhez igazodva, árnyalakok meneteltek:
a mi óriásivá növekedő árnyékaink. Aztán az
árok is eltűnt, elnyelte a táguló folyammeder.
Csak árnyékaink haladtak tovább rendületlen –
megfeledkezve rólunk, akik elmerültünk. Pedig
a mi talpunkkal, a mi talpunkon haladtak tovább.
Egymásra préselt lábnyomainkat széthasogatták
a víz villogványai. De ki törődött a pillana-
tonként kinyíló és behegedő sebekkel. Mi nem
változtunk, ők szakadatlanul növekedve, de egy-
re lassuló léptekkel haladtak előre. Miénk
volt a feje tetejére állított mélység, a tér
egyre nagyobb darabja pedig az övéké. Csak hosz-
szú idő után döbbsentünk rá, hogy nincs tovább,
hogy magunkba tiportunk minden mozdulatot. Tud-
tuk, hogy túl vagyunk mindenen, túl a semmi ha-
tárán, a lebukott napon. A sötétségünk nyelt
el.

ÉBREDÉS

I

A csillagképes ég rostája
lassan forog, s mi forgolódunk.
Fullasztó álom-szilikózis –
termesz roncsolja napi dolgunk.

2

Halálnak tetsző, aki moccan,
kit nem olvasztott be az éjjel.
Mind ami volt és ami csak lesz,
a *jelen* pillanattal érvel.

3

Reggeli torna, fekvőtámasz –
bálányámasszonykatonásan . . .
Harmada eltelt már a napnak:
átaludtuk amnesztiánkat.

4

S ki lándzsát kapva lóra szökken,
s szoborrá váltan áll a strázsán,
gondolja meg: csak György marad,
és pogány is, mert szent a sárkány.

ÖNFELADÁS

I

A csönd,
a túlordítás,
a fölemelt kéz,
az életvonalra markolt fehér kendő...
még végső jele,
jelképe lehet a helytállásnak.
(Helye,
helyzete válogatja.)

De van,
hogyan az első
hatalmasan teljesített kívánsággal
oda az utolsó kézfogás,
utolsó szembenézés.
És ezért másokat okolva,
ne átkozódják senki.
Az ernyedő ököl,
mint huzatos bábgyűrű
tapad a felhőtlen égnek
– a beledöglöttek szemszögéből.

2

Ameddig a szem ellát,
ellenség sehol –
ameddig a szem ellát,
ellenség –
megannyi emberré idomult sivatagi kaktusz,
szögek helyét gennyező lélek –

ÚTON-ÚTTALANSÁG

Annyi hősiességről olvastam, annyi halálról, annyi kegyelmes és kegyetlen erről-arról – (és láttam, hallottam meg át is éltem ezt-azt) –, hogy lassan nem hiszek bennük. Ahogyan például, a jóságban és a gonoszságban sem hiszek – külön-külön. A bezúzható koponya varrataiban, a csecsemő megfejthetetlenül ráncos tenyerében inkább... vagy az agyvelőbe csapódó virágzó cseresznyeágban – akkor és ott! a föld-öklelt ég alatt, a legújabb időszámítás kezdetén... A hajszálrepedés is körülhatárolt térség vagy szakadékszéle, fényfogyatkozás túfogas sávja vagy a vakság remény-vágata. Sorsunk júdásablakán az írás: *lenni így is*. Levegőt kapkodó kézfej, légszomjas búcsú minden alkony – távoli félelmünk, hogy az ébredés nem rianás, tudatunk tündöklő meghasadása lesz-e. Szoronghatnak a vigyázzban fekvő múmiák... Kábulttá fáslizott halál: testüledék a sír-gúla szintezetlen mélyén. Szoronghatunk: – a sokkolt lélek üledéke bennünk... Nehezekül, hogy – mint mondaní szokás – el ne fújjon a szél, vagyis; a földön járjunk. Az évszakok pásztorolt sorában. Önmagunktól távolodva, távolodva önmagunkhoz. Ingva-ingázva józanul. Vagyunk az úton-úttalanság... , a magatehetetlen úton-létezés csupán? Jóságos, gyáva, szép, hősies, ostoba, rút, bölcs, ilyen-olyan. Megisteníthetően embertelen és fordítva. Bűneinket hisszük-e, nem-e, ki

tartja számon? S ha nem, tagadásukat, mi töl-
ti ki? Mi töltheti ki utolsó lehelletünket?
Hiányunk szétfoszló füstködét? Részletkérdés.
Csak az érkezés után érünk rá válaszolni. Ha
megérjük.

ÖNCSENDÉLETRAJZ

Ahogy a vers üzen, ahogy talán a fénykép, halántékhoz bilincselte gyűrűsujj, s egy borospohár bevérzett körömháza a kéziratpapíron. Bá mé szan, rebbenet-mozdulattal, farkasvakon, mint öntudatlan egyensúlyozó . . . De megbillenve az ablaküvegen végighullámzó háztetőtől, a tekintet hirtelen bezúródik; cserepekre, verstördékre, arcvonásokra, bor-ízekre esik. Ismét az látható, ami van, és úgy, ahogy illik. Mozdulatlan a székben, kitömötten az élhetetlen valóság kócaival. Mint halotti vánkosán a török császár, aki öntudatlan egyensúlyozóként, bá mé szan, farkasvakon ülte katonái vesező tekintetét, amelytől még a halottak is összerázkódtak volna – (de van, akinek a túlvilágra is futja fegyelméből) –; hittek a tartásának . . . És mire, megbillenve az ég üvegében végighullámzó zászlóktól, sisakoktól, hirtelen előrebukott, a vár már be volt véve, és fejtől fosztva az ellenséges vezér. Bárhogy is mást üzen a vers, a fénykép, a gyűrűsujj, borospohár, ablaknak zúduló háztető . . . A tekintet hirtelen bezúródik; cserepekre, verstördékre, arcvonásokra, bor-ízekre esik. Ismét az látható, ami van, és úgy, ahogy illik. Mozdulatlan a székben, kitömötten az élhetetlen valóság kócaival . . .

A SÍRÓ MASZK

Íme, a síró maszk s a szemcseppentő zöld üveg.
Ott áll a kitört ablakok között, mint hangyák
temploma. HÜVÖS HELYEN TARTANDÓ! Szaruhártyám
megfehéredett és száraz, mint az ostya. A szén-
mezőn hóesés foszforeszkál. Az éjszaka monok-
lija kitömött emberek mellére zuhan. Lábnyo-
mok szaggatott köre. Művirágok, múltak, mű-
szívek.

A szerelem anatómiája: „ELMAGYARÁZOM NEKED A
TÜDŐT.” Bordáim bordáknak érzik ujjaid. A szek-
rényen művirágok. Fölötte síró maszk. „ELMAGYA-
RÁZOM NEKED A TÜDŐT.” Az ötvös rézanyajegyét é-
get homlokomra, mely átszakítja a csontot. Nem
mozdulhatok. Agyamban könnycsepp vándorol. „EL-
MAGYARÁZOM NEKED...” A síró maszkot zuhanó em-
lékek kalapálják. Nyelvünkön fémszemöldöke,
rian a fogzománc, s a szó rozsdásan hólyagzik
számon.

Kié az arc? Az ötvös arca? Kezét mankók szö-
gezik földbe, s anyanyelvén múltak csikorog-
nak. „ELMAGYARÁZOM...” Fölöttem síró maszk.
Szürkén kitömött emberek között az arcom. Mel-
lemen a hold cserépdarabjai. „ELMA...” Esik az
eső. Emléked mőtőlámpákra csorog, és soha meg
nem alvad. Fényében az ég metszete. Hunyorgó
foltok. Az ötvös arcomra teszi a maszkot...
„EL...” ...s homlokomra ostyát helyez. Kezem-
ben fekete kréta.

EMLÉKEK BOLHAPIACA

A mögöttünk-lét: tápláló emlők, lényegelnyelő emlékek, megtartónak hitt emlékkacatok, emlék-hamisítványok. És ahová érünk meg amit megérünk, az is az; mert a múlt jövő-előleg. Az élés: emléktelen mozdulat-, csend-, hang- és gondolat-metszet. (Emlékük másként és csak megkésve metsz belénk.) Szeleteiben holt tér, holt idő – összeillesztve: élet. Így egyszerűen. „... emlékek és remények láncolata...” – jegyezte meg róla egy rangjelzéseitől megfosztott tábornok – kivégzése előtt is egyenruhásan. Nem tudom, hogy az utolsó szó jogán-e? Szavait kékre, zöldre verték a dobverők. A méltókat méltatlanok teszik. De ez fordítva nem igaz ott, ahol a méltatlanság is méltóság. Emlékek, emlékbódék, emléksátrak, emlékbatyuk, emlékbőröndök, emléksandok. Emléktáblák, emlékünnepélyek, emlék-ünnepélyességek. Az emléktelítettség és telhetetlenség bolhapiacán téblábolunk. Ácsorgunk, hagyatkozunk. Emésztjük az emészthetetlent. Élünk – egyre felszabadultabban – magunkat beéretlen vagy elhagyva: megkéssett sietséggel. És elhagyatottan. A mézeskalácsszívbe-sült görbetükörbe bámészan – megnyugodva, hogy a valóságban szebbek vagyunk. Oltalmazónk is fel-falható huszár. Kardtalan és kortalan katona. Lapozgatjuk a hétpecsétes könyvet, háborús *magazint*: *igazi képességünk*. A vérképlet árulkodó emléke elsősegélye lehet az igazságszolgáltatásnak. De a kimetszett szemölcs hány ártat-

lant fosztott meg életétől. A felragasztható szépségflastrom, mint kettészelt altatódrazsé. Darázscsapda és komoly összpontosítást igénylő célpont a homlok közepe táján. A puskatus fölött tollbokrétás vadászkalap. Hiúság-legyeztető. Ahogy a vérmedve a pult mögött vértelen lefordul. Mi, elégedettkék: játékból ugyan, de öltünk. Kiirtjuk írmagját is. Kiirtjuk írmagunkat. És emlékezünk. Az emlékezetlenségig emlékezünk. A lampion-fejekben kigyúl a sokkolt értelem. Sose halunk meg . . . te, ilyen . . . meg olyan élet . . . A gramofontölcsér örvénye beszipant. Karcos melódiát öklendezik a feltámadás harsonája . . .

A SZELÍD HERCEG SZOBRA

A boltíves kapuzatot csaknem eltakarja egy e-züstfenyő – messziről: földből kiálló lándzsa-hegy; vagy az éjszaka leomló, de sátorszerűen fennakadt függőnye? karácsonyi üzenet árnya? Miféle titkot leplez sugárküllőtlen, vak háromszögével? Mert látatlan tudom, mögötte a szelíd herceg kőszobra áll kapuőrséget – gondolhatja a beavatott tolvaj pökhendien, és tisztelettel a tájékozatlan kései jövevény. Kőkoronázott hullámos haj, tűnődő mosoly: papiruszcsonak a Holt-tengeren – alján az összegyűlt verőfény és Isten hatnapos fáradtsága. Hunyorgó kezdet. A herceg mosolya hús-vér örökkévalóság. Mint az első emberé – még a kísértő kétely és a kiűzetés bizonyossága előtt. Talán ezért nem illik kezébe pallos, se pajzs. És mégis: pallost és pajzsot tart kezében, herceghez és szoborhoz illőn. De markolatából kibomló kőrepkény indázza, levelezi be a pengét. Vagy megkövült lángnyelvek . . . , hogy ne perzselhessék a bukott angyalt? A pajzsra vésve – kitárt szárnyain fölfeszített – sas: bekerített mennybolt, hiábavaló szárnyalás – a fel-támadás angyal- és ember-ijesztő ábrázolata. Fölfegyverző kétely. Kéretlen és kérlelhetetlen. Faragott fenség. Magabiztos, akár a kő. De szemérmesen lesüti szemét, mint ruhájától megfosztott áldozat, ha hitében vagy kételyében nyugodt. S akinek a pellengér után a szelíd herceg parancsára ütik le fejét.

FÉNYKÉPEK A HEGYEKEN TÚLRÓL

Kezek: könyörtelen imára kulcsoltak, rózsafű-zért morzsogatók, gyermeket ölelők, szülőkbe kapaszkodók. Tétován egymáson pihenő kezek. A jelenidő előtt vigyázzban álló gyermekek: kezük combjukra tetoválva...

Brueghelien szomorú és időtlen gyermekarcok.

Istenben reménykedő tekintetek, mégha a szájszeglet kételkedő is.

Istent vádoló tekintetek, mégha a szájszeglet kételkedő is.

Arcvonásokra szakadt történelem – végtelenbe hasadó arcvonások.

Mosoly, amely lehet a sírás előtti pillanaté is.

Viselőjének idegszálaival kivarrt ingvállak.

Mozdulatlanná pólyázott jövőendő.

Gyönyörű asszonyok: tekintetük megtörik az ezüstjét vedlő tükörben.

Szájzára a nyelveket bomlasztó időnek.

A foggal születettek belülről morzsoló síremléke.

Egy asszony Krisztus-fejtartása.

A háttérben keresztfa, jegénye-uniformis, mennytelen-égbolt.

Lecsukódó szemek napfogyatkozása.

Belevakulsz...

A kitépett film – fényhamu. Szemgödrünkbe csapódik...

Didergő ujjunkkal kibetűzhetetlen a Halotti Beszéd.

[PARADICSOMI/KÖR-...]

Kertek,
keretek,
kerevetek:
híján
növénynek,
arcnak,
emberpárnak..
Bezúzott üveghegyek,
almára fogzó szájak.
Hol a játék öröklétre megy,
bűnjelet süt a pallos lángja.
Felhő-iszapos egek,
villám-sújtott olajfa ága...
Víztükrös képek...
és a vízen:
tört szárnyak,
tört uszonyok
és tört gerincek...
A test:
halállal megrakott bárka...
Porból
s porrá lett
porszemek...
és testnek föltámad/hatatlans/á/§/a.
Halálon túl is nő a hit,
mint köröm,
hajszál
és a szőrzet...
s ha senki meg nem érkezik:
BÉKE AZ ÁTMENŐNEK

ÖSSZEGZÉS

Köröttem az esős égbolt
fában korhadó erezete.

A haldoklás:

vajúdó lélek.

A lét:

bomló emlékezet.

TARTALOM

[...KÉRDÉS] / 7

ÁLMATLANSÁG / 9

A GYERMEKKOR TÜNDÖKLÉSE / 10

A KÖZEL ÉS A TÁVOL / 11

A FÉLELEM 1 2 3 4 5 KÉPE / 13

A PINCE FÉNYKÉPEI ÉS KÉPESLAPJAI / 15

AZ ÉN TERÜLJ-TERÜLJ-ASZTALKÁM / 17

ÜVÖLTÉS / 19

NYÁR / 20

SIRATÓ / 22

TÉRELVÁLASZTÁS / 23

SZÉL A FÚJ / 24

✱

ÉNEKÓRATÖREDÉKEK / 27

KÁRTYAKIRÁLYSÁG / 29

SZALÁRDY JÁNOS

SIRALMAS MAGYAR KRÓNIKÁJÁNAK

KULCSSZAVAI / 31

HARCMODOR / 32

ÁDÁM ELSŐ FÖLDI NAPJA / 33

DSIDA JENŐNEK / 34

VALLOMÁS / 35

A VERS SZÜLETÉSE / 37

APRÓ BETÚKKEL ÍRT SOROK / 39

SZOBOR-TRIPTICHON / 40

A FEKETE KÖNYVET / 46

JEL / 48

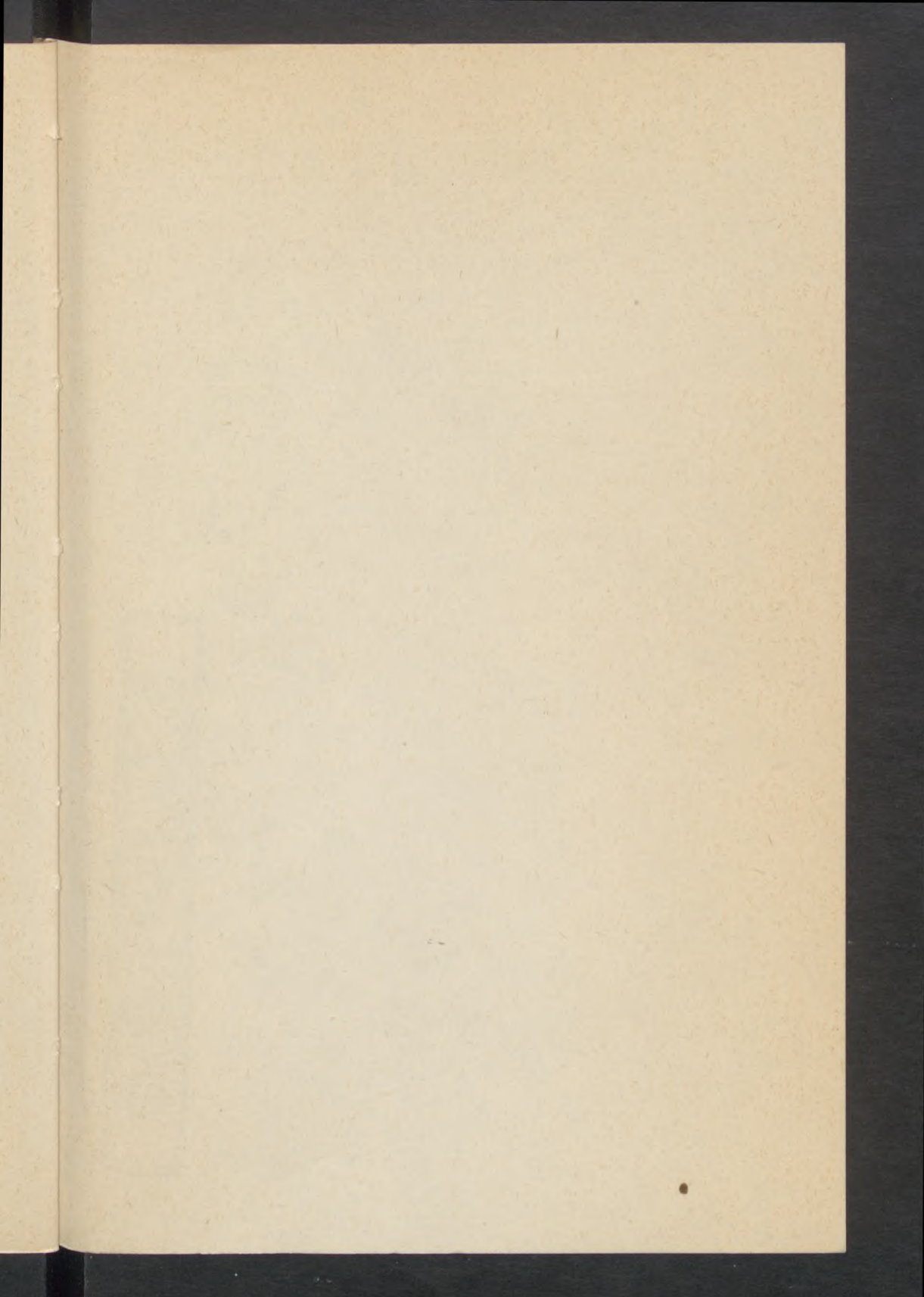
✱

VÉSET EGY BÁBELI ÓVÓHELYEN / 51
PÁRIZS, EZERKILENC SZÁZHETVENEGY / 52
NAPKORSZAK / 54
TÓ – VERŐFÉNYBEN / 55
ZÖLD METSZET – KÉK HÁTTÉR BEN / 56
A HAL JELKÉPE / 57
HOROSZKÓP / 58
TÖREDÉKEK / 59

✱

A VÉGCÉL MESÉJE / 63
ÉBREDÉS / 65
ÖNFELADÁS / 66
ÚTON-ÚTTALANSÁG / 67
ÖNCSENDÉLETRAJZ / 69
A SÍRÓ MASZK / 70
EMLÉKEK BOLHAPIACA / 71
A SZELÍD HERCEG SZOBRA / 73
FÉNYKÉPEK A HEGYEKEN TÚLRÓL / 74
[PARADICSOMI/KÖR-...] / 75
ÖSSZEGZÉS / 76

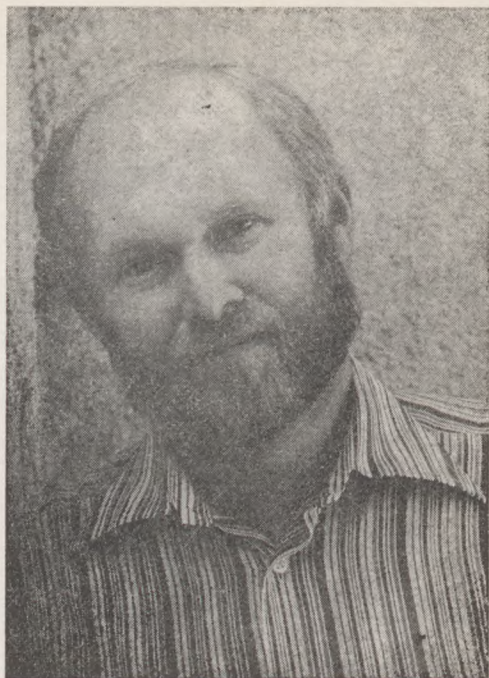

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ
FELELŐS VEZETŐ ILLÉS ENDRE IGAZGATÓ
A KIADVÁNY AZ ATHENAEUM NYOMDÁBAN.
KÉSZÜLT, 1985-BEN
MUNKASZÁM 84.2938
FELELŐS VEZETŐ SZLÁVIK ANDRÁS
VEZÉRIGAZGATÓ
FELELŐS SZERKESZTŐ SZEPES ERIKA
MŰSZAKI VEZETŐ GINÁCS LÁSZLÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ KISS JÁNOSNÉ
A KÖTET GRAFIKÁIT EGYED LÁSZLÓ KÉSZÍTETTE
A SZERZŐ FÉNYKÉPÉT FODOR ISTVÁN KÉSZÍTETTE
MEGJELENT 5,10 A/5 ÍV TERJEDELEMBEN
SZ. 4183-1-8587

ISBN 963 15 2892 8

KOVÁCS ISTVÁN / VÉSET

Most, hogy másodszor kell szólnom e „fénykép-mellvédről”, úgy érzem magamat, mint reformkorral foglalkozó történész-professzorunk, akit két egymást követő márciusban is felkértünk a 15-i emlékbeszéd megtartására. *Szabadkozott*; mi újat mondhatna nekünk, akik előadásainak is állandó hallgatói voltunk? (Tudott!) Mi újat vallhatnék magamról én, ha személyazonossági igazolványom bejegyzései évek óta alig változtak? (1945. Budapest... történelem–lengyel szakos középiskolai tanár... ELTE Bölcsészettudomá-

nyi Kar, Lengyel Filológiai Tanszék,
tud. munkatárs... nős... Orsolya,
Mihály.)

Költészetről lévén szó, persze;
vallomás minden vers (ahogy az ember minden szava, mozdulata, pillantása, cselekedete is az: – *confessio*). A költészet azonban több is ennél: teremtéskísérlet. Ezért van benne valami felelőtlenség. Mert a teremtés az örökkévalóság megkísértcése. A kísértés pedig az eredendő bűnnel rokon. És a bűn megvallandó. Íme, a vallomásom.

KOVÁCS ISTVÁN

Véset

Kovács István első két kötetének (*Havon forgó ég*, 1973; *Ördöglakat*, 1982) megjelenése óta meglepően sok verset írt. Ezekre a dús élményvilág ösztönözte: egy párizsi és több erdélyi út termékenyítő hatása, első gyermekének születése, és nem utolsósorban a mindig figyelemmel követett történelmi események számtalan váratlan fordulata. Foglalkoztatja a hazai valóság, a határokon túli magyarság sorsa, közvetlenül vagy áttételesen lecsapódik verseiben az újabb háborútól rettegő emberiség szorongása, de mind fontosabbá válik számára az, amiről eddig viszonylag kevés szava volt: szűkebb világa.

Költészetének legfeltűnőbb stilisztikai sajátossága és egyben erőssége a képekben látás és gondolkodás, az egyik képről a másikra asszociálás képessége: „Az ablakon rács. Megfejtetlen keresztretjtvény.” Emellett egyéni vonása még a csattanós, epigrammatikus jelleg, ez jellemzi a kötet tán leglíraibb versét, a *Térelválasztás*-t is.

Kovács érzékenyen fogja fel világunknak már nem is didaktikus, in-

kább ellentmondásos jellegét: „Meggszűnt a hozzá-tartozó és semmi-közöm hozzá, megszűntek az ellentétes fogalmak, fogalompárok...” S hogyne okozna meg hasonlást az érzékeny-figyelő költő számára a világ sok abszurd, irracionális jelensége:

„A *Notre-Dame*-hoz nyúlni ösbűn, de vannak *városok*,

Amelyeket lerombolni bárkinek szabad.”

S talán ezért nem véletlen, hogy a külvilág ellentmondásai felől mind gyakrabban fordul a magánélet gyermekáldással megszaporodott örömei felé a költő.